

Skirtingi, bet drauge

Psichologė Jūratė Miežytė-Tijūšienė

Iš tėvų pasakojimų:

“Mano vaiko aplinkoje yra vaikų su specialiaisiais poreikiais. Nežinau, kaip su jais teisingai elgtis, negaliu to paaiškinti savo vaikui. Be to, suprantu, kad aš pats esu šališkas jų atžvilgiu. Kaip įveikti šį jausmą ir ramiai paaiškinti, kad su šiais vaikais galima susidraugauti ir žaisti kartu?”

Daugybė klausimų

- Šie ir panašūs klausimai ir pasvarstymai kyla daugumai tėvų. Tai – normalu, nes visuomenė yra įvairiapusė ir daugialypė.
- Lietuvoje ir visame pasaulyje taikomas ir propaguojamas įtraukusis ugdymas.

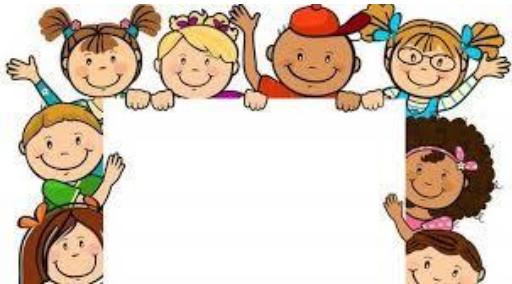
Įtraukusis ugdymas

- Įtraukusis ugdymas – tai procesas, užtikrinantis kokybišką ugdymą (– si) visiems jo dalyviams, jo esmę sudaro kiekvieno vaiko vienodos vertės pripažinimas ir pagalba, leidžianti kiekvienam mokytis individualiu tempu, pagal galimybes, poreikius ir interesus.
- Įtraukusis ugdymas apibūdinamas kaip teikiantis lygias ugdymosi galimybes visiems nepriklausomai nuo vaiko, jo tėvų arba teisėtų globėjų rasės, odos spalvos, lyties, kalbos, religijos, politinių ar kitokių pažiūrų, tautybės, etninės ar socialinės kilmės, turto, sveikatos, luomo ar kokių nors kitų aplinkybių.

Filmukas apie draugystę

<https://www.youtube.com/watch?v=lcx7hBWeULM>

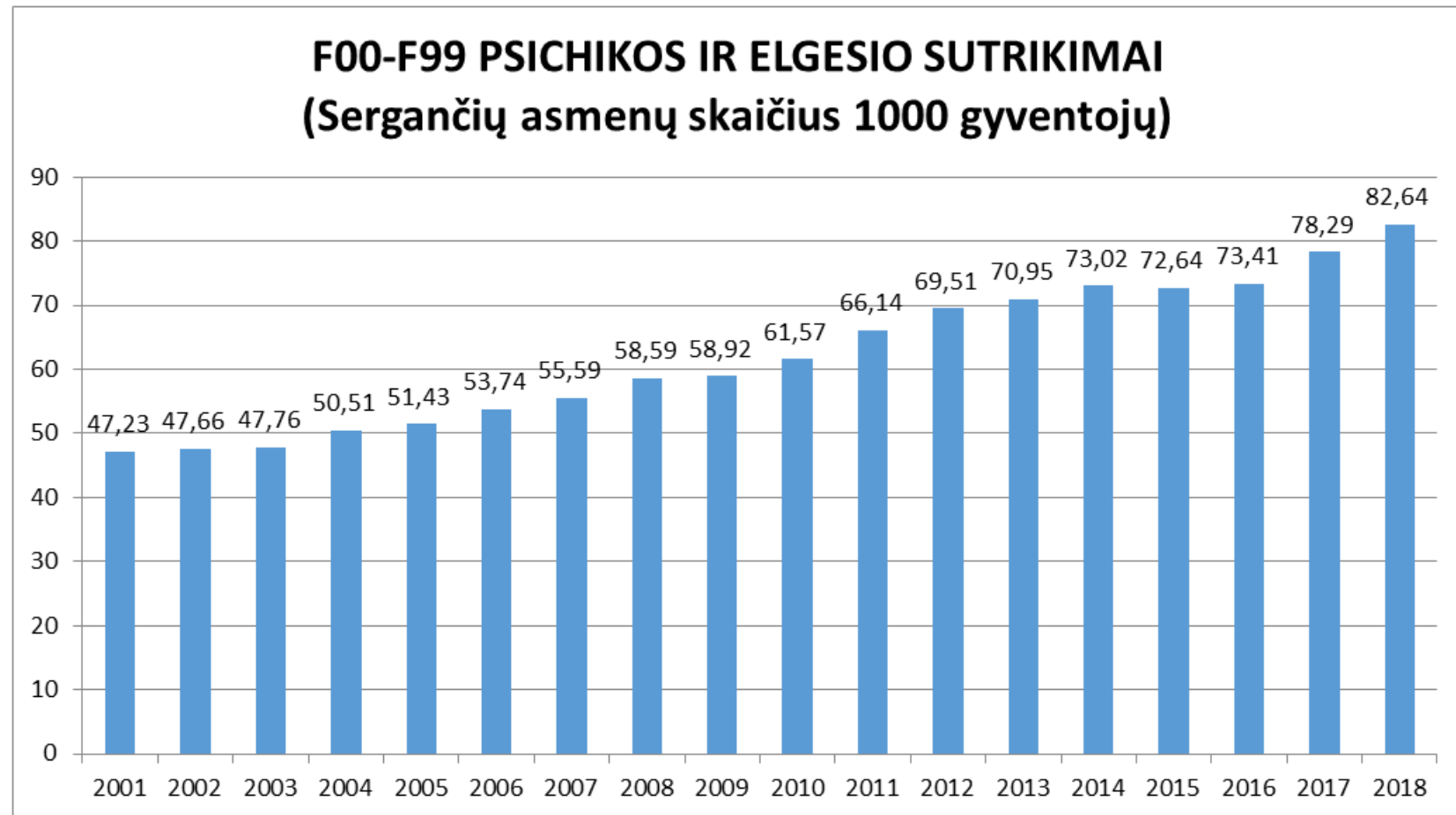

Psichikos sutrikimai

- Toliau esančioje diagramoje pavaizduotas psichikos sutrikimų daugėjimas.
- Tai gali lemti didesnį psichikos sutrikimų skaičių, o taip pat ir geresnes diagnozavimo galimybes.

Statistika

Sunkumai ar sutrikimas?

- Privalu atskirti vaiko gyvenime atsiradusius sunkumus nuo sutrikimų. Mokslininkai pabrėžia, kad edukacinėje praktikoje dažniau susiduriama ne su elgesio ar (ir) emocijų sutrikimais, bet su elgesio ar (ir) emocijų **sunkumais**.
- Jie gali reikštis netinkamu, nepriimtinu, agresyviu, provokuojamu, jžūliu elgesiu tam tikrose situacijose, staigiais emocijų pokyčiais, menku savęs vertinimu, nerimu, susirūpinimu, baimėmis. Tačiau šie sunkumai atsiranda tik tam tikrose situacijose, yra laikini ir gali būti veiksmingai sprendžiami laiku suteikiant kokybišką pagalbą.

Sunkumai ar sutrikimas?

- Elgesio ar (ir) emocijų sunkumai tampa labai aktualūs, kai toks vaikų elgesys išlieka stabilus, veikia vaiko prisitaikymą gyvenime ir gali virsti sutrikimais.
- Tyrimai rodo, kad mokinių, turinčių elgesio ar (ir) emocijų sunkumų arba sutrikimų, mokymąsi itin lemia tai, kaip juos priima mokykla. Sėkmingam tokių vaikų ugdymui turėtų būti kuriama aplinka, užtikrinanti gerą mokinių savijautą per pamokas, mokyklos šventes, renginius.

Stereotipai ir nuostatos

• Žmonės, kurie atmeta ypatingų vaikų egzistavimą, taip pat dažniausiai atmeta ir ypatingų suaugusiųjų ir senų žmonių egzistavimą. Tai galima paaikškinti visuomenės požiūriu, tolerancija ir pakantumu kitokiems žmonėms. Mus gąsdina ir neramina viskas, kas skiriasi nuo vyraujančių stereotipų. Bet tai nėra baisiausia, daug svarbiau yra tai, ką žmogus darys su tuo.

Koks tai vaikas?

Nenuorama

Užmarštukas

Kenkėjas

Mušėika

Nevaleika

Rakštis

Trukdo pamokai

Užsispyręs

Neigia viską

Išrankus

Maištingas

Impulsyvus

Įkyrus

O kaip bus kitaip....

Nenuorama	(atsiribojęs svajoklis)
Užmarštukas	(ramus)
Kenkėjas	(energingas)
Mušėika	(norintis bendrauti)
Nevaleika	(kūrybiškas)
Rakštis	(smalsus)
Trukdo pamokai	(visur dalyvaujantis)
Užsispyręs	(atkaklus)
Išrankus	(jautrus)
Neigia viską	(ryžtingas)
Maištingas	(nepriklausomas)
Impulsyvus	(emocionalus)
Įkyrus	(pastabus)

Socialinė raida

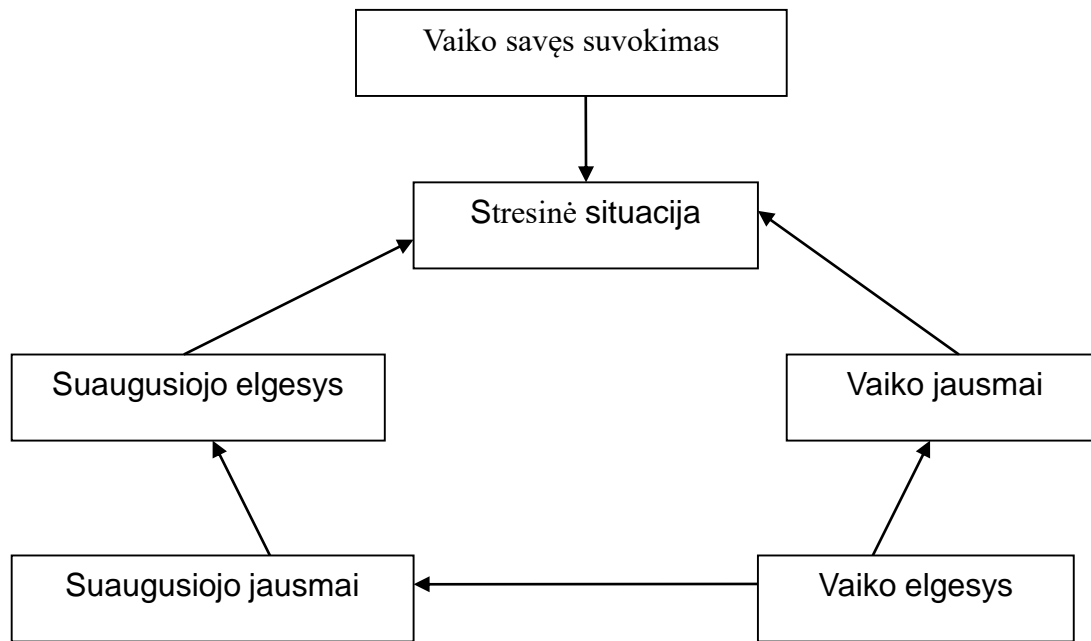

- Kitokių vaikų atmetimas daugiausia susijęs su tuo, kad vaikai tiesiog nežino, kaip bendrauti su tais, kurie bent truputį skiriasi nuo jų.
- Vaikai pakankamai ilgą laiką gali nepastebėti, kad kažkas iš jo aplinkos kažkuo išsiskiria - vien todėl, kad pirmaisiais gyvenimo metais jų pasaulis yra visiškai orientuotas į ego (egocentriškas).
- Maždaug iki 3–4 metų jie tiesiog nesuvokia individualių – neturinčių dar tuo metu jiems reikšmės – kitų žmonių skirtumų.

Kaip gimsta agresyvus elgesys?

- Ypatingas vaikas dažnai save vertina neigiamai arba labai neigiamai. Jis mano, jog nėra nusipelnęs meilės, atjautos ir užuojautos.
- Stresinė situacija gali būti menkniekis – klasės draugas numetė jo pieštuką.
- Vaikas jaučia nepasitenkinimą, erzulį, kas ir iššaukia pyktį ir agresyvų elgesį.
- Labai svarbus vaidmuo yra suaugusiajam, nes jis atpažinęs vaiko susierzinimą gali numalšinti agresyvų elgesį.

Filmukas

https://www.youtube.com/watch?v=hxZ91_Tx2Wo

Kaip papasakoti vaikui apie kitokius vaikus?

- Visi turime skiriamųjų bruožų ir savybių, nes visi esame skirtingi. Tuo pačiu metu dėmesys turėtų būti sutelktas į pranašumus, atkreipiant dėmesį į teigiamus aspektus. Tolerancija formuojama nuo vaikystės.
- Kuo anksčiau vaikams papasakosime apie žmonių įvairovę, tuo ramesni jie augs, jausdami, kad vystymosi bruožai yra normalūs ir visai nėra baisūs.

- Paaiškinkite pažįstamais pavyzdžiais, kad visi vienas nuo kito skiriamės, esame skirtingi – plaukų spalva, akimis, sugebėjimais, valgymo įpročiais ir pan. Tuomet galite pasakyti: „Kartais vaikai turi rimtesnių skirtumų. Pavyzdžiui, kažkas turi silpnas kojas, jis negali vaikščioti. Kitas vaikas negali matyti ar girdėti.“
- Tuomet reikia kalbėti apie vaiko apribojimus ir galimybes. Pavyzdžiui, toks: „Šis berniukas negali vaikščioti, todėl jūs negalėsite pabėgioti, bet aš žinau, kad jam tikrai patinka automobiliai. Paprašyk jo parodyti savo kolekciją“.

Svarbu žinoti

- Ypatingi vaikai, jei jie turi kokių nors kūno negalavimų, gali patirti psichinį ar fizinį skausmą, kartais daug kartų stipresnį nei tas, kurį jaučiame, kai skauda dantį.
- Dėl struktūrinių savo kūno ar psichikos ypatybių jiems gali būti labai labai sunku padaryti tai, kas kitiems žmonėms atrodo lengva.
- Mes dažnai darome tai net nepastebėdami, o kai kuriems iš jų toks veiksmas yra **jveikimas, darbas, žygdarbis**.

- Ypatingi vaikai, kaip ir visi kiti, kenčia, kai yra žeminami, smerkiami, išjuokiami, atstumiami.
- Bet kuris vaikas nori turėti tikrus draugus ir jausti, kad juo džiaugiamasi ir jis yra laukiamas. Ypatingi vaikai nėra išimtis.
- Kaip sunku bus gyventi kitokiam vaikui, labai priklauso nuo kiekvieno iš mūsų.

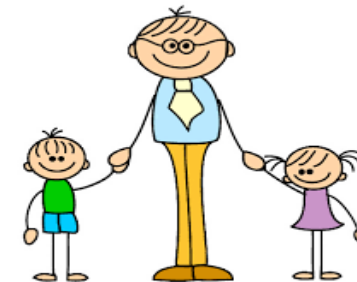

Kaip su jais bendrauti, jei jie mus gąsdina savo neįprastu elgesiu?

- Ypatingi vaikai kartais gali elgtis keistai.
- Ypatingas vaikas turi žymiai mažiau vidinių resursų, kad galėtų susidoroti su situacija, kuri mums gali pasirodyti paprasčiausia.
- Ypatingam vaikui staiga pasidaro sunku kavinėje ar parduotuvėje ir jis taip pat rėkia vien dėl to, kad jam visa tai yra nepakeliama.
- Ypatingiems vaikams labai sunku išgyventi bejėgiškumą ir nesugebėjimą susitvarkyti su situacija.
- Žvelgiant iš šono, kai kurie žmonės gali pamanyti, kad ypatingi vaikai „elgiasi taip, kaip nori“.

Taip pat svarbu:

- Nesijuokite, nesakykite jokių etikečių, net jei matote keisčiausią situaciją, veidą. Susilaikykite nuo emocingų reakcijų, mokykite vaiką paklausti.
- Neslėpkite akių, specialiai nukreipdami žvigsnį nuo ypatingo žmogaus taip lyg jo nebūtų, tarsi tuščia vieta.
- Nesijauskite pranašesni prieš tokius žmones ir elkitės su jais maloniai - jie gali būti protingesni, švelnesni ir psichiškai stipresni už jus.
- Jūs neturėtumėte skubėti jiems padėti be atsiklausimo. Jei toks asmuo yra sąmoningas, geriau paklausti: "Tau padėti? Ar galiu padėti?" (Nereikia jų vadinti vargšais).
- Nedarykite visko už juos. Tokiems žmonėms ir vaikams svarbu jaustis galinčiais ir gebančiais kažką padaryti, taip pat jaustis sumaniais, stipriais.
- Ir, žinoma, nesinaudokite jo silpnybėmis ir trūkumais – neprovokuokite jo ir nemanipuliuokite jo padėjimi.

Keturios pagrindinės bendravimo taisyklės:

1. Gerbkite asmenines pašnekovo ribas. Prieš pradėdami pokalbį įsitikinkite, kad asmuo apskritai nori su jumis bendrauti.
2. Prieš kiekvieno veiksmo pradžią perspėkite, ką norite padaryti: „Dabar aš paimsiu tave už rankos“, „Dabar mes valgysime“, „dabar aš išėisiu penkioms minutėms, bet tada grįšiu“. Ši taisyklė galioja ir bendraujant su visais vaikais.
3. Individualus vežimėlis – tai kūno dalis. Prieš pastumant, ar patraukiant asmenį neįgaliojo vežimėlyje, turite paprašyti jo leidimo. Beje, reikia paprašyti ir leidimo paglostyti vaiką, paklausiant jo paties.
4. Neaptarkite vaiko ir prie jo trečiuoju asmeniu.

Kaip man gali padėti draugai jei aš judrus

- Ramiai mane perspėkite, kai pradėdu triukšmauti ar nurodinėti.
- Krėsti kvailystes nėra jėga, todėl prašau: pasistenkite bendromis pastangomis išvengti nemalonumų.
- Kartais galiu ką nors leptelti nepagalvojęs.
- Atleiskite, jei praklausiau, ką sakėte.
- Būsiu laimingas, jei pasikviesite mane į gimtadienį, juk su manimi daug smagiau. Pažadu savo žavesiu ir sąmoju gimtadienį padaryti dar smagesnį!
- Kai supykstu, man sunku sutramdyti savo emocijas.
- Prašau nesišaipyti iš manęs.
- Jums padedant, man kas dieną bus geriau ir geriau.

Kaip man galite padėti jei aš jaučiu didelį nerimą

- Padėkite man stiprinti pasitikėjimą savimi suteikdami man tam tikrų pareigų ir pavesdami užduočių mokykloje.
- Leiskite man išeiti iš klasės (ar žaidimų aikštelės), jei mane sukausto baimė.
- Padėkite man išsiblaškyti, kai nerimauju. Pvz., kai tik išlipu iš mane atvežusios mamos mašinos, pasiūlykite, kam galėčiau eiti padėti ką nors daryti. Tada man nebūtų kada jaudintis dėl išsiskyrimo su mama.
- Jeigu atrodo, kad nerimauju, paklauskite, kaip jaučiuosi, kokios nerimą keliančios mintys persekioja ir ar nebūtų galima į situaciją pažvelgti tikroviškiau.
- Padėkite man palaipsniui, laikantis veiksmų plano, įveikti įvairias baimes klasėje.
- Pagirkite ir paskatinkite mane už drąsą ir per daug nekreipkite į mane dėmesio, kai jaudinuosi ar bijau.

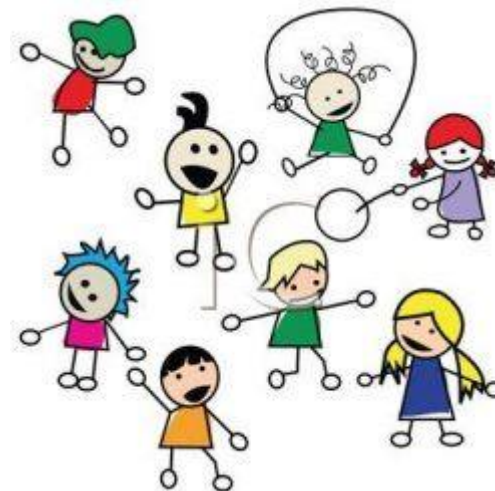
Jei man nustatytas Aspergerio sindromas/autizmas

1. Pirmiausia aš esu vaikas. Man nustatytas autizmas. Bet aš nesu vien “autistas”.
2. Mano jutiminis suvokimas sutrikęs.
3. Prašau neužmiršti skirti “nenoriu” (nusprendžiu daryti) nuo “negaliu” (nesugebu).
4. Aš mėstau konkrečiai. Vadinasi, kalbą suprantu visai pažodžiui.
5. Būk kantrus, mano žodynas ribotas. Kalbėti man labai sunku, todėl remiuosi rega.
7. Sutelk dėmesį ne į trūkumus, o į gebėjimus ir lavink juos.
8. Padėk man bendrauti.
9. Pasistenk nustatyti, kas mane išmuša iš pusiausvyros.
10. Jei esi šeimos narys, mylėk mane besąlygiškai.

Ko išmoksime mes visi?

- Mokomės užuojautos
- Tolerancijos
- Tampame labiau pakantūs kitoniškumui
- Įprantame būti kantrūs
- Susipažįstame su įvairiais bendruomenę sudarančiais asmenimis
- Juos pradame suprasti
- Išmokstame bendrauti su visais
- Įgauname patirtį bendrauti su tokiais žmonėmis ir žinių
- Nebelieka nežinomybės sukeltos baimės

Dažniau šypsokimės vienas kitam

Šypsena visiems pakelia nuotaiką!

